

ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՅ ԿԵԱՆՔԸ

ԱՄՍՏՐԱՍԼԻՈՅ ՀԱՅ ԿԵԱՆՔԸ

•

Աւազ Հինգեաբրի, Զատիկի, Ապրիլ 24
եւ Սմզակ Տէյ Սիսնիի մէջ:

Իր փթթումին և ծլարձակման մէջ է Աւարալիոյ հայ աղդային եկեղեցական կիանքը: Կամաց կամաց եկեղեցական տօներ ու տօնախմբութիւններ կը կատարուին Ախտիի մէջ, ամէն Կիրակի անխափան տեղի կ'ունենայ Ս. Պատարագ. ունինք կոկիկ երգչախումբ մը և ամէն անդամ ալ բաւական ժողովուրդ կուգայ, բազդատմամբ մէր փոքրիկ թռւին:

Աւազ Հինգեաբրի օրը ունեցանք Ռունալուայի խորհրդաւոր ու որտառուչ արարողութիւնը: Բաւական ծնողքներ իրենց փոքրիկներով հեռուէն ու մօտէն եկած էին կարօտագին տեղչով մը տեսնելու և վայելիու խոնարհութեան յաւիտենական դասը զոր մէր Տէրը աւանդից իր աշակերտներու միջոցաւ այս աշխարհի բոլոր մեծերուն, ունայնացնելով իր աստուածային անձը մարզկային խոնարհ կերպարանքին մէջ. զիջաւ լոււանալու հոդեղէն խեղճ մարդոց բրտացած ու կոչտ ոտքերը, այն ոտքերը որ պիտի ներգաշնակուէին սուրբ և մաքուր զլուսիսի մը հետ և որ պիտի երթային արդարութեան ու սիրոյ ճանապարհներուն վրայ միայն, մարդոց տանելով կեանքի յաւիտենական նոր պատգամները, ուսած իրենց երկնաւոր վարդապետէն ու Գլուխէն՝ որ պիտի առաջնորդէր իրենց քայլերը զէպի աշխարհի քառուղիները, որրութեամբ ու խոնարհութեամբ լծուած Աւելուարանի գործին տանելով կեանքի բոլոր դառնութիւններն ու ծանրագին խաչելութիւնները, մասնալով իրենց անձերը իրենց սուրբ գործին ու նպատակին համար:

Պղտիկներ, աւելի միամիտ ու սուրբ քան մեծ առաքեալները Քրիստոնի, մասնակներ՝ որոնց ոտքերը զեռ չեն կոչտացած կեանքի տաժանագին ու քարքարոս ճամբաններուն վրայ, այլ զողարիկ ու աղաղուն, կուգան աշակերտներ ամառունուած կուզական աշխարհի մասնակները, առանց աշքերուն մէջ կը միշտ անկեղծ, որոնց աշքերուն մէջ կը չողայ աստուածային քաղցրութիւն մը և որոնք պայծառ երկնաքի մը պէս ջինջ ու մաքուր կը բացուին զիրենք սիրող սրտերուն վերեւ:

Ժեծ Վարդապետին, կոնքին մէջ երկարելով իրենց փոքրիկ տառիկները, առանց շատ բան կարինալ հասկնալու, սիրով և երկիւ զածութեամբ, ինչպէս այն ատենները իսրայէլացի մանուկները կը մօտենային իրեն: Մանուկները ամէն տեղ և ամէն ժամանակ Աստուծոյ մօտ ու սիրելի արարածներ են, նոյնիսկ եթէ երբեմն ազտուտ ոտքերով և կպչուն մատներով ըլլան: Աստուած այս աշխարհի խմաստուններէն և զիտուններէն կը ծածկէ իր խորհուրդները և կը յայտնէ մանուկներուն:

Սիտնիի մէր հայ մանուկները առաջին անգամն եր որ կը աեսնէին այս արարողութիւնները և հատաքրքրութեամբ կը զիտէին ամէն բան: Խոկ հասակաւորները բոլորն ալ իրենց երկրի հին յիշատակներովը լեցուած, կը փոխազրուէին տարիներ ետ իրենց փառաւոր ու շքեղ եկեղեցները, ուր երբեմն կային հայկական խուռն բազմութիւններ, սրտառուչ եկեղեցական արարողութիւններ ու հանգէսները, ամէն կողմ չէն ու պայծառ: Խոկ այսօր օտարութեան մէջ, անշուք անկիւն մը, համեստ յարկի մը տակ հաւաքուած փոքրիկ խումբ մը հայեր, զանազան երկիրներէ ու քաղաքներէ, քանիցս պանդխտացած և այսօր իրենց նոր պանդղլիստավրին մէջ կ'ունենան զէթ հոգեկան դոյզն միիթարութիւնը տեսնելու և լուելու իրենց ընտանի լեզուով ու ծէսով աղօթքներ, երգեր ու շարականներ: շատերու հոգիներուն խորը կը յառնեն հին հիշատակներ ու կը յուզուին բարի ու երջանիկ օրերու մտափոնութեամբ որ չկան այլեւս Պղտիկներ գոհ են և ուրախ, կարծես անոնց հոգիներէն ներս աներս ոյթ զօրութիւն մը կը կաթեցնէ երկնային չնորհք: մանուկներ միշտ անկեղծ, որոնց աշքերուն մէջ կը չողայ աստուածային քաղցրութիւն մը և որոնք պայծառ երկնաքի մը պէս ջինջ ու մաքուր կը բացուին զիրենք սիրող սրտերուն վերեւ:

Հայում: Դիշերէ, չուրջերնիս ամբողջ քնակչութիւնը խորունկ քունի մէջ է. մենք կոկիկ խումբ մը հայերս, զիշերուան այս պահուն, սոսուերու ու խոնարհ անկիւն մը հաւաքուած կը հսկինք, խաւարման խոր խորհուրդներով համակաւած: Տիրոջ մատնութեան, չարչարանքին ու Անոր վերջին խոսքերուն յուզիչ արամն է որ կը կատար-

ուի. կը հետեւին Աւետարանի սրտառուչ ընթերցուածներուն, Ա. Ներսէս Շնորհալի Հայրապետի հոգեզմալլ, աւետարանաշունչ երդերուն ու շաբականներուն, Ավագմաններու ողբանուագ ալէլուններուն։ Միրտերը կը փլին ու կը փղձկին, ամէն ինչ տիրազին խորհուրդի մը շունչը ունի աստաւածային սրտակեղեք տրամի պատկերին առջև։ Դարերու խաւարի մէջէն կը հոսի հեղասահ ու զովարար աղբիւրի մը պէս Աւետարանին տրամանուշ պատգամները սիրտերէն ներս սերունդներու, սրբացուցիչ ու փրկարար Բանին չունչովը։ մեղքին սլաքներովը վիրաւոր սիրտեր, քաւութեան տենջով մըտրակուած, կուզան այս զիշեր լոււալու իրենց մեղքերը՝ Քրիստոսի վերքերէն կաթող արեան կայլակներով, որոնք քսան դարեր առաջ Գողգոթայի մը բարձունքէն թափեց շիթ ու չիթ, մեղաւոր մարդոց սրբութեան ու փրկութեան համար ու կարծես կը ցօղէ իր արիւնը շարունակ, բուժելու համար մեղքէն զարնուած սիրտերը, մանաւանդ տարուան այս օրը և այս զիշերը։ Փրկագործութեան մեծ խորհուրդի այս ժամուն մարդիկ պահ մը հոգիացած կը վերանան այս աշխարհի նիւթեականացած ոլորտներէն, կը վնասուն իրենց կորսնցուցած երկինքին ճամբան, զէպի երկինք կը բացուին ու կը բարախն սիրտերը՝ մաքրութեան ու սըրբութեան իդաով լեցուած։ մեղաւոր սիրտերը կը բոցակիզուին ու կը հալին զիշերուան խորհուրդին հետ հատնող մօմերուն պէս։ աստուածային լոյսը կամաց կամաց կը կաթի մթին սրտերէն ներս ու կը լուսաւորէ։ Այսպէս կը հրաշագործէ Աւետարանը դարեր շարունակ հոգիներէն ներս մարդոց՝ որոնք կուզան ծնրադրել չարչարուող Յիսուսի խաչին պատուանդանին տակ հաղորդուելու Անոր մարմնոյ և արեան հետ, անմահութեան հաւատաքով ու յոյսով լեցուած։ Այսնիի մէջ հաւաքուած այս փոքրիկ հօտը զիշերուան այս ժամուն, ինչպէս աշխարհի միւս մասերուն մէջ, ինքն ալ հլու իր պապենական սուրբ հաւատքին ու աւանդութեանց, եկած է հոգեպարար այս արարողութենէն առնելու իր հոգեկան սընունդը, համբերութեամբ ու խոր հաւատքով հոկելով զիշերուան այս ժամուն։ Դարերու բոլոր վերիվայրումներուն մէջ ոչ ոք կըցաւ կապտել այդ հաւատքը իրմէն, որ

եղաւ իր փրկութեան ու գոյութեան լաւագույամը պատմութեան թժպէի օրերուն։

Զատիկի Հայկական առաջին պատմական Զատիկը տօնեցինք մեր համեստ աղօթատեղին մէջ։ Եկեղեցին լեցուն էր, ինչպէս նաև զուրսի փողոցը։ Ուշ եկողներէն շատեր ետ զացին, առանց կարենալ ներս մանելու 600 մզոն հեռաւորութենէն, Մէկպըընէն բաւական թիւով հայեր եկած էին Հայկական Զատիկը տօնելու մեղի հետ Ընկերական ու աղջային տաք մթնոլորտ մը ստեղծուեցաւ։ Պատարագի արարողութիւնը և երգեցողութիւնները անցան կանոնաւոր։ Պր. Ա. Յակոբեանը զեկավարեց երգի խումբը որ կը բարկանար չուրջ 15 հոգիներէ։ Երգեհնոնը կը նուագէր Տիկ։ Մարթա Արգարը, խակ Պր. Ատ. Բանիկեան կը սպասարկէր Սեղանին և բուրգան կ'ընէր։ Առհասարակ ամբողջ Բանիկեան ընտանիքը անխափան, այր և կին իրենց երեք զաւակներով, ամէն կիրակի ջերմեռանգութեամբ կը մասնակցին երգիւ խումբին։

Տօնական երջանիկ օր մըն էր Արտանիի հայութեան համար՝ որոնք բաւական տարիներէ ի վեր պատեհութիւն չէին ունեցած հայկական Զատիկ տօնելու։ Շատեր խոստովանեցան ու հազորգուեցան։ Պատարագէն յիտոյ սկսաւ հաւեկթախաղը։ Տիկ. Բանիկեան, Տիկ. Հանկսեան և Տիկ. Քէչէճեան իւրաքանչիւրը քանի մը տասնեակ հաւեկթ ներկած ու բերած էին եկեղեցի, որպէսզի Պատարագէն յիտոյ գեղեցիկ անակնեալ մը ընեն ժողովուրդին։ Հաւեկթմները բոլոր ձեռքէ ձեռք խուսեցան, միենոյն հաւեկթը քանի մը անդամ ծախուեցաւ յօգուտ եկեղեցիին։ մեծ խանդավառութիւն ստեղծուեցաւ, օտարներն անդամ վարակելով՝ որոնք հետաքրքրուած կը դիտէին թէ ինչ արտակարգ բան իրարու բերած էր այս ժողովուրդը։ Այս խանդավառութեան և ուրախութեան ազգեցութեան տակ երբ քանի մը աղջայիններ հաւատքուած էին Վահագն Ակինեանի տօնենը, ճիշդ եկեղեցիին հանդիպակաց կողմը, Վահագն 20 բառւտով բացաւ եկեղեցւոյ չինութեան փոնտը. իրեն հետեւեցաւ իր եղբայրը՝ Խորէն Ակինեանը հարիւր բառունտով. հինգ վայրիկեանէն երկու հարիւրի բարձրացաւ անակնեակալորէն սկսած այս հանգանակութիւնը։ Բոլորն ալ ողեօրուած են եկեղեցւոյ մը չինութեան

գաղափարով։ Տակաւին կազմակերպութեան գործը յառաջ կ'երթայ, իսկ միւս կողմէն հանգանակութիւնը կը շարունակուի կարդ մը եռանդուն ազգայիններու կողմէ։ Կը հաւատամ որ օր մը կ'իրականանայ և մարմին կ'առնէ մեր բոլորին երազը, որքան ալ որ փոքր ըլլայ մեր գաղութը և սահմանափակ մեր միջցոները։ Զենք յուսահատիր, որ կամք կայ՝ հոն կարելիութիւն։ Երբ մէյ մը կազմակերպեալ ձևով գործի լծուինք բոլորս, մեծ ու փոքր, ամէն բան կը յաջողի։ Հայ ժողովուրդը երեք կանգ չառներ դժուարութիւններու առջն։ Մենք մեր բոլոր ուժերովը պիտի փարինք գործին, քարերէն ու հողերէն վեր պիտի բարձրացնենք Հայ Եկեղեցւոյ կաթուղիկէն ու մեր բոլորին աղօթատան պատերը։ Սեռն սիրով բոլորուած իրարու մօտ կ'աշխատինք բոլորս ալ այդ ուղղութեամբ և Աստուած է որ պիտի պատկէ մեր աշխատանքները յաջողութեամբ։ Այս առաջին Զատիկը եղաւ ոգեսրութեան առիթ մը, յառաջիկայ Զատիկը կը յուսանք որ եկեղեցի մը պիտի բերէ մեզի, ուր անգամ մըն ալ պիտի ողջագուրուինք իրարու հետ ուրախութեան արցունքներով, ու հայութեան երբեմի անձանօթ բեկորները պիտի զան իրարու Քիստոսի յարութեամբը կենդանանալով և ըլլալով մէկ հօտ և մէկ հովի։ Զատիկը մեզի կը լիցնէ այս զեղեցիկ տեսիլքով, Աւատրալիոյ հեռաւոր տփերուն վրայի կը պատրաստուին նորանոր ձեռնարկներ ի նպաստ եկեղեցւոյ շինութեան Փանտին։

Ապրիլ 24։ Ապրիլ 24ը եղաւ ուրիշ նշանակելի օր մը Սիստի հայութեան համար։ Նախագահու եկեղեցւոյ կողմէն շրջարական նամակներ զրկուած էին բոլոր հայերուն, և ո՞ր հայը պիտի չգար այդ օր աղօթելու մեզի հետ հոգիններուն համար իր եղբայրներուն, քոյրերուն և բոլոր անոնց՝ որոնք կրօնի և ազգի սիրոյն խողխողուած էին և կամ տապաստ ինկած հայրենի լեռներուն վրայ, գաշտերուն մէջ, Սիւրիոյ և Միջագետքի աւազներուն, Եփրատի ու Տիգրիսի արիւնաներկ ալիքներուն խորը։ Ո՞ր սիրտ ունեցող հայը պիտի չգար գէթ կաթիլ մը արցունք ցողելու իր աչքերէն անոնց անթաղ շիրիմներուն վրայ, մօմ մը վառաւելու, խունկ ծխելու անոնց յիշատակելու, խունկ գրանցուած էր ապահով կին։ Եկած էին գրեթէ բոլորը։ Զատիկուան

չափ ժողովուրդ հաւաքուած էր եկեղեցին, խոհուն զէմքերով, վիրաւոր սրտով, արցունքու աչքերով։ անոնցմէ շատերը այդ անապատներէն, այդ սպանդէն աղատած, տակաւելին իրենց յիշողութեան մէջ կ'ապրէր այդ եղեռնին ահաւոր տեսիլքը։ շատերը այդ անապատներու մէջ թողած իրենց սիրելիններուն զիակը անթաղ, եկած էին մօմ մը վառելու, խառնելու իրենց մրմանչն ալ քահանայի աղօթքին ու մրմանչին հետո թախիծով մխացող հոգիններ, տարիններով, քառասուն երկար տարիններով, ու կիշտը իրենց կուրծքերուն տակ, հեռու հայկական հոծ գաղութներէն, զուրկ հոգեկան բոլոր մխիթարութիւններէն, այսօր սակայն հեռուէն ու մօտէն հաւաքուած են իրենց գառն կորուսի կսկիծ բաժնելու իրարու հետ, ապրելու իրարմով եղբայրութեան կեանքը օտար այս երկրին մէջ։ Բոլորին գէմքերուն վրայ կը կարգացուէր զգացուած տիրութեան մը խորունկ թախիծը։

Լացինք բոլորս ալ անապատի մեր խոր վիշտը, տասնեակ տարիններով կուտակուած ու ոչ մէկ կերպով սպիացած, մեր մէկ ու կէս միլիոն հայ նահատակներու համատարած ու լնզարձակ անշիրիմ զերեղբաններուն առջև կեցած։ Արևն ու լուսինը փոխն ի փոխ կը հակն ու կոււան անոնց հողմացըրի նշխարներուն վրայ զով ու տաք արցունքունքի բոլոր զոկինքի անհուն կապոյացը կը տաճարանայ անսոնց շիրիմներուն վերև։ Աստուած կը լոէ անոնց արդար արեան բողոքին ձայնը։ Անոնք բոլորն ալ կենդանի են իրենց մահուան մէջ, մենք ենք որ աշխատի բոլոր զոկիններուն մէջ ու պողոսաներուն վրայ պատառ մը ցամաք հացի համար ամէն օր կը մեռնինք անարդ մահերով։ ոչ մէկը պիտի զանուի մեր վրայ լացով, մեզ համար աղօթով։ Անոնք երջանիկ նահատակներ են որոնց համար աղօթք կը մատուցանենք ու խունկ կը ծխենք նոյնիսկ աշխարհի այս հեռաւոր անկիւնը։

Երբ այսքան անհամար նահատակներ ունի ազգ մը, ան կենսունակ ու ապրելու կոչուած ազգ մըն է։ Նահատակներու արիւնը կ'ոռոգէ ու կը բեզմնաւորէ ապագայ սերունդներու կեանքը։

Անզակիներու Օր։ Աւատրալիոյ այս շատ ժողովրդականացած սուզի օրը կը համապատասխանէ ու կը զուգաղիպի մեր Ապրիլ

24ի սգատօնին: Ապրիլ 25ին կը կատարեն
և Ապրիլ 24էն սկսեալ յիշատակի որ է
Աւստրալիացի և նոր Զէլանտացի այն նա-
հատակ հերոսներուն՝ որոնք ինկան Առաջին
Մեծ Պատերազմի ընթացքին կէլլապոլիի
ճակատին վրայ: Այդ նահատակներու յիշա-
տակին կուգան աւելնալ նաև Բ. Մեծ Պա-
տերազմին մեռնողներուն յիշատակը: Աւստ-
րալիոյ զիւզերէն ու մեծ քաղաքներու ար-
ուարձաններէն ստուար բազմութիւններ կը
հաւաքուին կեղրոնական մեծ քաղաքները՝
որոնք նահատակներ տուած են այս երկու
պատերազմներու ընթացքին: Հազարաւոր
մարդիկ կը զիշերեն Անձանօթ Զինուորի
յուշարձանին շուրջ օրերով ի յարգանս ի-
րենց նահատակ սիրելիներուն: Զինուորա-
կան տողանցքներ կը սարքուին քաղաքնե-
րու զիխաւոր պողոտաններուն վրայ, բոլոր
կրօնական և եկեղեցական յարանուանու-
թիւններու կողմէ ծաղկեպսակներ կը դըր-
ուին և կրօնական պաշտամունքներ կը
կատարուին Անձանօթ Զինուորի յուշարձա-
նին առջև: Պատերազմի վերեաները այդ
օրը իրենց քաջութեան մետալներն ու պատ-
ուանչանները կախած իրենց կուրծքերէն,
ման կուգան քաղաքի փողոցները: Երթե-
ւեկը կը գժուարանայ, մինչև որ գաւառ-
ներէն եկող ժողովուրդը կամաց կամաց
վերադառնայ իր տեղը:

Այս տարի առաջին անգամ ըլլաւով,
մենք Հայերս ալ մասնակցեցանք այդ սգա-
հանդէսին, ծաղկեպսակ զետեղեցինք Ան-
ձանօթ Զինուորի յուշարձանին վրայ ու
կարճ հոգւոց մը արտասաննեցինք պաշտօ-
նապէս խուռան բազմութեան մը ներկայու-
թեան:

Հոգաբարձութեանս անդամներէն Տիար
վահան Հանէսեան քանի՞մը օր առաջ կար-
դադրեց պաշտօնական մարմններու և ոս-
տիկանութեան պիտին միջոցաւ որ հայերս
ալ մասնակցինք Անզակներու Օրուան հան-
դէսին, մեր Հովհեին, մեր համայնքի ներ-
կայացուցիչներուն հետ, բերելով մեր հա-
մայնքին կողմէ ծաղկեպսակ մը:

Պատկան իշխանութիւնները սիրով ընդ
առաջ երթալով մեր փափաքին, Ապրիլ 25ին
ժամը 12ը 15 անց մեզի ժամանակ սահմա-
նած էին ներկայանալ հոն, կատարել մեր
պաշտօնունքը և զետեղել մեր ծաղկե-
պսակը: Այս առթիւ Պ. Հանէսեան յատկա-

ՏՊԱԿՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՀՆԴԿԱՍՏԱՆԻՆ

Կալկարայի նայ եկեղեցիները
եւ զերեզմանառուները:

Դեկտ. 28ի առոտուն: Կ'արթիննամ աղ-
մուկներէ, քաշուող կառքերու անիւններու
ճոխնչէն, ճամոցներէն, թիթեղներու ճի-
չէն, որոնք աւելի ևս կը լայնան սենեան
կիս արձագանգներով: Հազարաւոր աղուաւ-
ներ կը լեցնեն հանդիպակաց տուններու
տանիքները և կ'ողողին մթնոլորտը իրենց
անախորժ կոխնչով: Երբեմն միախորհուրդ
կարծես թե կ'առնեն զորչ երկնքին վրայ որ
մերթ ընդ մերթ կ'անձընէ: Կալկաթայի
ամենէն հաճելի եղանակը որ Փետրուարի
կէսէն սկսեալ տասիճանական տաքութիւնը
մը Ապրիլի վերջներուն իր առաւելագոյնին
(115 Փարէնհայթ) կը հասնի, որմէ վերջ կը
սկսին մանունները, տեղատարափ անձրե-
ները, որոնք կպչուն, անտանիլի, հասա-
րակածային ջերմութիւն մը կը ստեղծեն:
Այնքան տարբեր՝ այս երկիրը իմ ճանչցած-

պէս խնդրած էր որ մեր ծաղկեպսակը չի
զետեղեն թուրքերու ծաղկեպսակին քով,
ինչ որ մեծ զոհունակութիւն պատճառած
էր կարգադիր յանձնախումբի զիխաւորին և
խոստացած էր նկատի առնել իր մասնակի
խնդրանքը: Այս երկրին մէջ, թուրքերու
հանդէպ խորունկ տաելութիւն մը կայ.
Կէլլապոլուրի մեծ և ահաւոր ջարդին միծա-
գոյն գոհը տուած էր Աւստրալիան: Ճուն
չկար Աւստրալիոյ մէջ որ չունենար իր կո-
րուսոը այդ պատերազմի ճակատին վրայ:
Ամօր համար Աւստրալիացիները թուրքե-
րուն հանդէպ ունին անմար վրէժ ու յա-
ւիտենական սիս: Կը գտնուին շատ փոքր
թիւով թուրքեր, որոնք եկած են կիպրո-
սէն. Կ'ապրին հասարակ բանուորի կեանքով,
ընկերական ըրջանակներու մէջ կը ծածկեն
իրենց ինքնութիւնը, որովհետեւ զիտեն որ
Աւստրալիացիները չեն սիրեր զիրենք և
խորունկ տաելութիւն մը ունին իրենց
հանդէպ:

ԱԱՊՂԻԿ Ծ. ՎՐԴ.

Սիսնի, 20. 5. 55